

LBRIS

We know
books

Lucian Claudiu Anghel, Mihaela Dinu
Globalizarea afacerilor

Copyright © Lucian Claudiu Anghel, Mihaela Dinu
Copyright © TRITONIC 2014 pentru ediția prezentă.

Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce fragmente din carte.

TRITONIC

Str. Coacăzilor nr. 5, București
e-mail: editura@triton.ro
www.triton.ro

Smart Books este un Imprint TRITONIC BOOKS
Coordonatori serie: FLORINA PÎNZARU și ALEXANDRA ZBUCHEA
Editor: BOGDAN HRIB

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ANGHEL, LUCIAN

Globalizarea afacerilor / Lucian Claudiu Anghel, Mihaela Dinu
Tritonic, 2014
ISBN: 978-606-8571-24-9

I. Dinu, Mihaela

Coperta: ALEXANDRA BARDAN
Redactor: BOGDAN HRIB
Tehnoredactor: DAN MUȘA
Comanda nr. 08 / februarie 2014
Bun de tipar: februarie 2014
Tipărit în România

Smart Books este colecția
de cărți de afaceri și management
a Facultății de Management - SNSPA,
editată de Tritonic Books

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul
scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii
dreptului de autor.

Lucian Claudiu Anghel, Mihaela Dinu

GLOBALIZAREA AFACERILOR

Cuprins

Cuvânt introductiv	11
I. Globalizarea: elemente introductive	15
I.1. Definiția și evoluția globalizării în contextul afacerilor	15
I.2. Noțiuni teoretice pentru a explica existența schimburilor comerciale internaționale	19
I.2.1. Teoria avantajului comparativ	21
I.2.2. Teoria similarității între țări	25
I.2.3. Teoria ciclului de viață a produsului	28
I.2.4. Teoria rivalității strategice globale	30
I.3. O nouă ordine mondială și drumul ireversibil către piața globală	31
I.4. Globalizarea și dezechilibrele dintre țări: de la teorie la practică	34
II. Drumul ireversibil către globalizare – etapele globalizării	45
III. Factori internaționali în globalizarea afacerilor	61
III.1. Îmbătrânirea demografică a populației	61
III.2. Globalizarea prețurilor materiilor prime	67
III.3. Evoluția tehnologică	87
III.4. Securizarea accesului la sursele primare de energie	96

III.5. Integrarea piețelor financiare	105	VII.3. Bursele de valori - parte a globalizării	202
III.6. Integrarea regională și cooperarea internațională	106	VII.4. Sentimentul investitorilor - dictatura globalizării financiare mondiale	206
III.7. Dezvoltarea corporațiilor multinaționale	110	VII.4.1. CDS (Credit Default Swap) - ce este și cum ne influențează?	209
IV. Factori de globalizare în strategiile companiilor	119	VIII. Efectele îmbătrânirii populației la nivel european și în România	219
IV. 1. Factori de piață	120	VIII.1. Unul din trei români va avea peste 65 ani în câteva decenii	224
IV. 2. Costurile	124	VIII.2. Economisim puțin intern și depindem de finanțările externe pentru a ne dezvolta	229
IV. 3. Concurența	127	VIII.3. Consumul – motorul actual al economiei românești – începe să încetinească pe măsură ce procesul de îmbătrânire demografică evoluează	236
IV. 4. Factori politici	129	În loc de concluzii	243
V. Strategii de afaceri: de la internaționalizare la globalizare	135	Bibliografie	250
V.1. Internaționalizarea vânzărilor - lumea este o mare piață	136		
V.2. Internaționalizarea producției prin alianțe și cooperări internaționale	140		
V.3. Internaționalizarea producției prin investiții străine: abordarea multi-locală a piețelor	146		
V.4. Internaționalizarea proceselor: o abordare globală a piețelor	153		
VI. Rolul pieței valutare în globalizarea afacerilor	157		
VI.1. Mecanismele globale și structura pieței valutare	157		
VI.2. Cursul de schimb valutar - accelerator al globalizării	167		
VI.3. Rolul băncilor pe piața valutară	175		
VI.4. Tranzacțiile internaționale ale companiilor folosind piețele valutare la vedere și la termen	179		
VII. Globalizarea piețelor financiare și rolul burselor în globalizarea afacerilor	189		
VII.1. Rolul băncilor pe piața de capital	191		
VII.2. Piața obligațiunilor internaționale	196		

Cuvânt introductiv

Globalizarea pare la prima vedere o noțiune abstractă, ceva teoretic, greu de înțeles și care nu are urmări practice. Sau, dacă procesul de globalizare are o oarecare implicație economică, aceasta nu este la nivelul fiecăruia dintre noi, ci ar trebui să frământeze mințile guvernelor, decidenților economici, elitelor academice și de afaceri ale țărilor. În nici un caz omul obișnuit nu ar trebui să-și bată capul, căci are atât de multe probleme pe cap încât doar de globalizare nu-i mai arde. Greșit!!!

Globalizarea este poate sursa multor probleme de pe capul fiecăruia dintre noi, dar nu înțelegem de unde ni se trage nemulțumirea. Simțim din plin efectul, suntem neputincioși în încercarea de schimbare a evoluției economice, nu putem să definim exact de unde vine fenomenul și cum se dezvoltă, și, din acest motiv, dăm vina pe oricine ne iese în cale, de la vecin, la șef sau guvern. Nimeni nu-i perfect și oricine probabil merită să fie criticat. Faptul că nu înțelegem ce reprezintă globalizarea, nu înseamnă că nu suntem afectați sau influențați de ea. Nivelul nostru de bunăstare, durata de viață, intensitatea crescută a activităților pe care le desfășurăm, evoluția copiilor noștri, sistemul de educație și de sănătate sunt doar câteva dintre aspectele vieții noastre, care sunt influențate dramatic de globalizare.

Se va opri sau reduce ca intensitate această puternică influență a globalizării? Se va aplica doar asupra unora dintre români? Putem,

noi ca țară, să ne izolăm indiferent de deciziile pe care le vom lua intern? Dacă o ignorăm, poate dispare? Nu. Nu. Nu. Nu. Aproape am putea spune că, într-o lume plină de incertitudini, moartea și globalizarea sunt singurele certitudini. Și atunci nu ar fi bine să știm cât mai multe despre globalizare? Dacă nu putem să o stopăm sau să o încetinim ca proces, măcar să cunoaștem care sunt efectele ei, să profităm de avantajele pe care ni le aduce și să putem reduce, cât de cât, efectele ei mai puțin nefaste asupra vieții noastre, a familiei și a celor din jurul nostru. Cel puțin atât putem face, dacă știm cu ce avem de-a face.

Simțim peste tot, în jurul nostru, efectele globalizării, dar, de multe ori, nu știm că lucrurile s-au întâmplat ca urmare a procesului de globalizare. Câți dintre șomerii de la fabrica Nokia din Cluj știu acest lucru? Câți dintre românii care alimentează benzină la pompă știu că o parte a creșterii prețului benzinei vine din revolta tinerilor de la mii de kilometri distanță de noi, revoltă intitulată „primăvara arabă”? Câți dintre noi știm că, dacă Banca Centrală a SUA ar stopa programul de introducere de dolari pe piața financiară, românii ar putea să plătească mai scump orice import energetic, nu doar benzina la pompă, ci chiar și factura la telefon sau cablu? Adică, evenimentele întâmplate pe alte continente, la mii de kilometri distanță de România, ne influențează pe noi toți. Vom vedea și simți impactul globalizării afacerilor cu o intensitate în continuă creștere. Vom percepe efectele la intervale de timp din ce în ce mai scurte față de momentul producerii deciziei sau acțiunii în alt colț al lumii.

Astfel, globalizarea afacerilor devine poate cel mai intens proces la nivel planetar. Poate mai intens decât încălzirea globală, căci, în cadrul acestuia, există perioade lungi de timp în care temperatura nu crește constant, ci fluctuează. Prin comparație, procesul de globalizare a afacerilor se intensifică pe măsură ce trece timpul, nu fluctuează ca temperatura planetei. Acest proces este catalizat și de

rapiditatea uimitoare cu care informația, facilitată de noile tehnologii, circulă dintr-un capăt în altul al globului.

Însăși aderarea României la Uniunea Europeană intensifică globalizarea afacerilor. Atât în cadrul Uniunii Europene, cât și în afara ei, acest proces se intensifică. Atât formarea Uniunii Europene, cât și procesul de lărgire a ei, accentuează globalizarea. Din ce în ce mai multe decizii de natură politică, comercială, financiară și militară care ne influențează se iau în Uniunea Europeană sau în afara ei, dar nu în România. La luarea acestora, noi putem fi o mică rotiță sau putem lipsi cu desăvârșire din procesul decizional. Odată luată decizia, undeva, în afara României, fiecare dintre români o va simți mai devreme sau mai târziu.

Este drept că intensitatea efectelor globalizării afacerilor depinde de la individ la individ, în funcție de nivelul de trai, statusul social, nivelul de educație și cultura economică și financiară. Spre exemplu, cu cât avem un grad de cultură economică și financiară mai ridicat și înțelegem mai bine fenomenul globalizării afacerilor, cu atât ne vom putea proteja mai bine. Sau, măcar efectele care vor urma nu ne vor lua pe nepregătite.

Credem că această carte poate ajuta creșterea gradului de cultură economică și financiară a cititorului și, astfel, acesta poate înțelege, mai în amănunt, fenomenul ireversibil al globalizării afacerilor, protejându-se astfel mai bine, decât înaintea citirii cărții, de o parte dintre efectele care ne vor influența dramatic în următoarele decenii. Nu se pune problema dacă vom fi influențați și noi de globalizare, ci când și cât vom fi. Măcar cei care au parcurs cartea să aibă astfel așteptări ancorate în realitate cu privire la modificările multor aspecte ale vieții cotidiene în urma procesului de globalizare a afacerilor.

Globalizarea afacerilor nu aduce cu sine doar efecte negative. Sunt numeroase efecte pozitive. Poate unul dintre cele mai impor-

tante îl reprezintă creșterea duratei de viață. Spre exemplu, inovația și progresul tehnologic în domeniul medical aduc, și în România, medicamente și proceduri medicale din ce în ce mai inteligente și evaluate. Acestea vor conduce la prelungirea duratei de viață. Vom trăi mai mult și vom avea, după ieșirea la pensie, o perioadă mai lungă decât au avut părinții noștri datorită medicamentelor, care vor ajunge la noi printr-un efort investițional enorm pentru cercetare și dezvoltare pe care România nu este capabilă să-l susțină. O altă discuție o reprezintă dacă vom avea bani suficienți sau nu, strânși de-a lungul vieții active, pentru a ne bucura la bătrânețe de un nivel de trai decent. Ne vom confrunta cu modificări dramatice la nivelul sustenabilității sistemului de pensii de stat, căci, în câteva decenii, unul din trei români va avea vârsta de peste 65 ani. Vor fi mai mulți vârstnici de peste 65 ani decât tineri în România nu peste mult timp. Se va modifica consistent modul în care se fac afaceri și către ce segmente de consumatori se vor orienta cu precădere producătorii de bunuri și servicii? Evident că da.

Acestea sunt doar câteva elemente prezentate pe parcursul acestei cărți. Parcurgerea ei nu-l va transforma pe cititor în „doctor” în globalizare, dar îi va permite să atingă suficiente aspecte esențiale pentru lărgirea orizontului informațional și să reflecteze la câteva transformări la care ar trebui să ne așteptăm în următoarele decenii, atât pentru România, cât și pentru întreaga Europă, de care suntem din ce în ce mai strâns legați, la bine și la greu. Cu cât vom fi mai bine informați și vom avea mai multe cunoștințe economice despre globalizarea afacerilor, cu atât vom fi mai bine pregătiți să înfruntăm viitorul.

Autorii,

București, Ianuarie 2014

I. Globalizarea: elemente introductive

I.1. Definiția și evoluția globalizării în contextul afacerilor

Globalizarea este un fenomen despre care se vorbește din ce în ce mai mult în prezent, generând pasiuni și polemici datorită opiniilor divizate asupra subiectului. Tocmai de aceea, o definiție unitară a acestui concept abstract este dificilă și depinde de unghiul din care este privit: economic, financiar, social, cultural etc.

În linii mari, termenul modern este folosit astăzi pentru a descrie evoluția societății și a economiei caracterizate în principal de o cooperare mai accentuată între țări, prin intermediul intensificării schimburilor comerciale, a mișcărilor libere de capital și a forței de muncă, precum și de creșterea schimburilor culturale și apariția unei adevărate societăți civile globale. Schimburile comerciale au un rol considerabil în organizarea economică contemporană, atât la nivelul generării de valoare adăugată, cât și în ceea ce privește structura consumului.

Termenul de «globalizare» a fost folosit pentru prima oară în anii '60 de către filosoful și sociologul canadian Marshall McLuhan¹ care face apel la sintagma de «sat global» pentru a vorbi despre apropierea crescândă între părți distincte ale lumii, favorizată de mass media și tehnologiile de comunicare.

¹ Zeina El Tibi, *La Francophonie et le dialogue des cultures*, L'Age de l'Homme, 2001, p. 18

În context strict economic, cea mai folosită definiție este sinonimia cu liberalizarea comerțului, la polul opus protecționismului, iar câteodată este asimilată termenului de «internaționalizare». Totuși, putem opera o distincție între internaționalizare și globalizare: dacă prima se referă la activitățile de comerț internațional și dinamica schimburilor comerciale între țări, globalizarea este o etapă următoare, concretizată într-o cooperare a economiilor naționale și integrarea lor într-un sistem global, reglementat prin instituții supra-naționale, și caracterizat de o dimensiune globală a activităților companiilor multinaționale, diminuând importanța frontierei în derularea activităților economice.

Cu o viziune mai degrabă financiară asupra termenului, economistul și omul de afaceri George Soros² consideră că «globalizarea reprezintă mișcarea liberă a capitalurilor însoțită de dominația crescândă a piețelor financiare globale și a corporațiilor multinaționale asupra economiilor naționale». Astfel, el consideră că dimensiunea globală a piețelor financiare a fost accentuată de internaționalizarea activității băncilor, burselor de valori și a altor instituții financiare care permit transferul de capital dintr-o țară în alta, dar și a activităților comerciale ale companiilor.

Roland Robertson, profesor de sociologie la Universitatea din Aberdeen, definește globalizarea ca pe o «condensare a lumii și intensificare a conștientizării lumii ca întreg»³, în timp ce dicționarul franțuzesc Larousse cumulează definiția economică- «lărgirea câmpului de activitate a agenților economici (companii, bănci, burse) de la un cadru național la dimensiune națională»- cu una geografică- «interacțiune generalizată între diferite părți ale umanității».

Paul Dobrescu, profesor de sociologie și științele comunicării la

² George Soros, *Despre Globalizare*, Polirom, Iași, 2002, p.15

³ Roland Robertson, *Globalization: social theory and global culture*, SAGE Publications, London, 1998, p. 8

Școala de Studii Politice și Administrative din București definește globalizarea prin fluxurile tehnologice și financiare orientate dinspre statele dezvoltate către cele în curs de dezvoltare, dar și prin răspunsurile naționale și regionale ale acestora, traduse în strategii de dezvoltare⁴, insistând pe faptul că unele țări în curs de dezvoltare sunt mai pregătite decât altele pentru a valorifica acest proces. În opinia lui Paul Dobrescu, globalizarea nu este un proces de modernizare cu beneficii egale pentru toată planeta⁵, ci el conduce la afirmarea unor noi puteri ale momentului, țări care au reușit să definească strategii de dezvoltare pe termen lung și strategii de valorificare ale acestui proces complex.

După jurnalistul și scriitorul Thomas Friedman⁶, «globalizarea nu este o simplă tendință sau o fantezie, ci este, mai degrabă, un sistem internațional. Este sistemul care acum a luat locul Războiului Rece și, la fel ca acesta, globalizarea are propriile ei legi și propria ei logică, de natură să influențeze astăzi, direct sau indirect, politica, mediul înconjurător, geopolitica și economia fiecărei țări de pe glob». În cartea sa «Lexus și măslinul», el explică globalizarea ca rezultată a tensiunilor dintre progresul tehnologic și dezvoltarea economiei de consum (Lexus) și forțele culturii, tradiției și a comunității (măslinul).

Pe scurt, ceea ce putem spune astăzi este că vorbim de un fenomen complex, care afectează în mod direct afacerile de astăzi, atât din punct de vedere financiar, cât și politic și social. Avem de-a face cu politici economice stabilite la o scară mai largă decât cea pur națională și o intensificare a schimburilor comerciale la nivel global, cu evoluții ale sistemului financiar spre integrare, cu modificări ale

⁴ Paul Dobrescu, *Viclenia globalizării. Asaltul asupra puterii americane*, Institutul European, Iași, 2010, p. 23

⁵ Ibidem, p.24-25

⁶ Thomas Friedman, *Lexus și măslinul. Cum să înțelegem globalizarea*, Polirom, București, 2008

structurii capitalului companiilor și evoluții ale strategiilor și organizării lor funcționale într-un mediu din ce în ce mai interconectat, cu dezvoltarea rapidă a noilor tehnologii de comunicare.

Procesul actual de globalizare suscită multiple dezbateri, susținute de poziții pro și contra.

Pro-globaliștii consideră că intensificarea schimburilor comerciale contribuie la dezvoltarea economică și socială, permițând, pe de-o parte, țărilor emergente să aibă acces la piețe internaționale de desfacere și să își sporească astfel veniturile prin exporturi, iar, pe de altă parte, țărilor dezvoltate să pună la dispoziția consumatorilor lor produse și servicii la prețuri accesibile, fabricate în alte zone geografice. Alter-globaliștii, în schimb, denunță⁷ sistemul de guvernare globală, susținând că «regulile jocului» favorizează țările industrializate avansate și diminuează capacitatea țărilor în curs de dezvoltare de a lua decizii cu privire la aspecte de impact asupra bunăstării cetățenilor lor.

Pe de altă parte, adepții globalizării consideră că circulația liberă a capitalurilor permite accesul țărilor mai puțin dezvoltate la finanțarea de care au nevoie, contribuind la creșterea economică și permițând dezvoltarea acționariatului privat. Contestatarii globalizării denunță «dictatura piețelor financiare» și urmărirea rentabilității pe termen scurt, invocând faptul că intensificarea mișcărilor de capital și de active financiare, însoțite de dereglementarea piețelor și de dezvoltarea piețelor valutare, conduc la investiții speculative și agresive care accentuează probabilitatea unor crize financiare.

Nu în ultimul rând, dezbaterile pro și contra vizează companiile multinaționale. Pro-globaliștii consideră că internaționalizarea companiilor și organizarea proceselor lor la nivel global permit ță-

⁷ Joseph.E. Stiglitz, *Mecanismele globalizării*, Polirom, București, 2008, p. 23

rilor în curs de dezvoltare sau emergente să ofere locuri de muncă și salarii mai bune populațiilor locale. Alter-globaliștii, pe de altă parte, estimează că reorganizarea geografică a producției generează o căutare permanentă a costurilor salariale reduse în rândul multinaționalelor, conducând la delocalizări ale producției dinspre țările dezvoltate către locuri de muncă prost plătite în țările sărace⁸.

1.2. Noțiuni teoretice pentru a explica existența schimburilor comerciale internaționale

De foarte multă vreme, bunurile și serviciile sunt comercializate de agenți economici dintr-o țară către parteneri dintr-o alta. Vom explica, în continuare, existența acestor schimburi, făcând o distincție între resursele naturale și bunurile industriale și de consum.

În ceea ce privește resursele naturale, lucrurile sunt simple: *deși cu toții avem nevoie de ele, nu toate țările au fost înzestrate de natură cu aceleași bogății naturale*. Acest lucru explică, de altfel, și existența multiplelor conflicte ce au apărut de-a lungului timpului în zonele în care resursele sunt concentrate. Polonia, de exemplu, deține importante resurse de cărbune și de gaze naturale, dar nu este înzestrată și cu aur. Africa de Sud are aur, diamante și chiar și uraniu, dar nu dispune de resurse de petrol în subsolul său. Coasta de Fildeș este principalul producător de cacao din lume⁹ și dispune de mai multe tipuri de resurse minerale, precum diamante, petrol și gaze, însă insuficient exploatate în prezent. Ucraina este bogată în cărbune, fier (5% din rezervele mondiale), nichel și uranium, dar are depozite foarte limitate de petrol și gaze naturale.

⁸ *Ibidem*, p. 33

⁹ În 2011, principalii producători de cacao din lume au fost Coasta de Fildeș și Ghana, care au cultivat 38% și 21% din producția mondială, urmați de Indonezia, Nigeria, Camerun și Brazilia.